

Hĺbkové ex post hodnotenie vybraných regulácií pôsobiacich v podnikateľskom prostredí - formulár

Spracovateľ: Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, odbor zlepšovania podnikateľského prostredia

Gestor/gestori právneho predpisu: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

Názov právneho predpisu/právnych predpisov: Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

Lokalizácia: § 708 - § 715

Účinnosť: 01. 01. 1992; 01. 01. 2003; 01. 12. 2009

Regulácia, ktorá je predmetom ex post hodnotenia: Regulácia č. 80

Právna neistota v oblasti vykonávania transakcií splnomocnenou osobou po smrti majiteľa účtu

Špecifikácia¹:

- Internetový odkaz na legislatívny proces hodnoteného právneho predpisu na portáli Slov-Lex:
-
- Internetový odkaz na číslo parlamentnej tlače hodnoteného právneho predpisu:
-

Hĺbkové ex post hodnotenie:

- ☒ regulácie/regulácií jedného právneho predpisu
- ☐ navzájom súvisiacich regulácií vo viacerých právnych predpisoch

¹ Informácie sa neuvádzajú, ak bola hodnotená úprava predložená do legislatívneho procesu pred 1. aprílom 2015. Pred týmto dátumom neexistovala povinnosť vypracovať Analýzu vplyvov na podnikateľské prostredie.

9.1 Základné informácie k hodnotenej regulácii

9.1.1 Opis regulácie a jej pôsobenia:
Hodnotené ustanovenia upravujú zmluvu o bežnom účte medzi bankou a majiteľom účtu. Banka sa zaväzuje prijímať vklady, vykonávať platby podľa príkazov majiteľa účtu a viesť zúčtovanie v súlade so zákonom a zmluvou. Zmluva môže byť kedykoľvek písomne vypovedaná, pričom banka je povinná vyplatiť alebo previesť zostatok účtu. Banka platí úrok zo zostatku účtu, ktorý je splatný štvrťročne a majiteľ účtu má právo kontrolovať záznamy o vykonaných platbách. Tieto paragrafy sa síce zaoberajú zmluvou o bežnom účte, avšak situácia po smrti majiteľa účtu, ktorá v zmysle podnetu predstavuje hlavný problém, nie je v zákone priamo špecifikovaná.
9.1.2 Znenie podnetu z podnikateľského prostredia (ak je k dispozícii)
Banky čelia problému s konaním splnomocnenej osoby po smrti majiteľa účtu, keď ešte neboli informované o jeho úmrtí, a preto účet neblokovali. Súadne spory často končia verdiktom, že plnomocenstvo zaniklo úmrtím majiteľa účtu, čo robí transakcie vykonané splnomocnenou osobou neplatnými a banku zodpovednou za vzniknutú škodu. Banka sa o úmrtí dozvedá neskoro, napríklad od notára či dediča, a zvyčajne nie je schopná identifikovať osobu, ktorá vykonala sporné transakcie, keďže boli vykonané pod menom zosnulého. Predmetom ex post hodnotenia by malo byť zváženie úpravy tak, aby plnomocenstvo nebolo automaticky zrušené smrťou majiteľa účtu (úprava v kontexte § 33b ods. 1 písm. d) OZ).
9.1.3 Identifikácia dotknutých subjektov:
Ex ante: V ex ante fáze nebola vypracovaná analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, pretože právny predpis bol prijatý pred 1. aprílom 2015. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť identifikované subjekty, pri ktorých sa predpokladalo, že ich bude regulácia ovplyvňovať. Ex post: Medzi dotknuté subjekty patria bankové finančné inštitúcie. Subjekty finančného trhu, kam spadá aj bankový sektor podlieha regulácii zo strany Národnej banky Slovenska (ďalej ako „NBS“), ktorá okrem iného zverejňuje aj zoznam subjektov oprávnených na činnosť. Podľa informácií z oficiálneho webového sídla NBS, počet bánk a pobočiek zahraničných bánk oprávnených na činnosť v rámci Slovenskej republiky je 22.
9.1.4 Identifikovaný vplyv na podnikateľské prostredie z ex ante fázy (ak bola vykonaná):
V ex ante fáze nebola vypracovaná analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, pretože právny predpis bol prijatý pred 1. aprílom 2015. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť identifikovaný vplyv na podnikateľské prostredie z ex ante fázy.

9.2 Vyčíslenie dopadu na podnikateľské prostredie – porovnanie predpokladaných (ex nate) a skutočných (ex post) nákladov právneho predpisu²

Tabuľka č. 1: Výpočet skutočných vplyvov regulácie/regulácií (ex post) a ich porovnanie s predpokladanými vplyvmi (ex nate) (údaje sú uvedené po vyplnení Kalkulačky nákladov podnikateľského prostredia pre ex post hodnotenie uvedenú v prílohe č. 9b jednotnej metodiky):

EX POST								EX ANTE ³	EX POST – EX ANTE
Poradové číslo regulácie	Stručný a zrozumiteľný opis regulácie	Lokalizácia	Účinnosť právneho predpisu/regulácie	Kategória dotk. subjektov	Počet subjektov v dotk. kategórii	Náklady na 1 podnik. v €	Náklady na kategóriu dotk. subjektov v €	Náklady na kategóriu dotk. subjektov v €	Rozdiel v nákladoch na kategóriu dotk. subjektov v €
80	Právna neistota v oblasti vykonávania transakcií splnomocnenou osobou po smrti majiteľa účtu	§ 708 - § 715	01.01.1992 01.01.2003 01.12.2009	banky	22	-	-	-	-

² Kalkulácia nákladov sa uvádza pre každé hodnotené ustanovenie právneho predpisu, v prípade kalkulácie pre celý právny predpis ako celok je táto skutočnosť uvedená v lokalizácii.

³ Ex ante časť sa nevypĺňa, ak je regulácia zaradená do Registra ex post podľa bodu 10.3. písm. d) jednotnej metodiky a jej hodnotená úprava bola predložená do legislatívneho procesu pred 1. aprílom 2015.

Doplňujúce informácie k spôsobu výpočtu vplyvov jednotlivých regulácií na náklady podnikateľského prostredia a vysvetlenie rozdielu kvantifikácií ex post a ex ante

9.2.1 Spôsob vypočítania vplyvov na podnikateľské prostredie:
Ex ante náklady: V ex ante fáze nebola vypracovaná analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, a teda neboli ani vypočítané vplyvy na podnikateľské prostredie, pretože právny predpis bol prijatý pred 1. aprílom 2015. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť spôsob vypočítania predpokladaných vplyvov na podnikateľské prostredie. Ex post náklady: Kvantifikácia vplyvov na podnikateľské prostredie je náročná vzhľadom na zložitosť procesu. Výsledky týchto výpočtov však nemožno považovať za univerzálne pre všetky banky, a preto by vyčísľovanie nákladov nemuselo mať dostatočnú praktickú hodnotu. Banky sú schopné odhadnúť objem prostriedkov vystavených riziku, ktorý môže dosahovať hodnotu miliónov eur.
9.2.2 Zdroj počtosti (vrátane internetového odkazu na konkrétne štatistiky, ak sú dostupné na internete):
Z dôvodu absencie dát či iných kvantifikovateľných ukazovateľov je možné uviesť len zdroj týkajúci sa počtu dotknutých subjektov. Uvedený zdroj je zverejnený na webovom sídle Národnej banky Slovenska a dostupný pomocou tohto odkazu.
9.2.3 Dôvod rozdielu medzi predpokladanými nákladmi regulácie (ex ante) a zistenými skutočnými nákladmi (ex post) (ak vznikol):
V ex ante fáze nebola vypracovaná analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, keďže právny predpis bol prijatý pred 1. aprílom 2015 a zároveň nie je možné vypočítať celkové skutočné vplyvy hodnotenej regulácie na podnikateľské prostredie. Z týchto dôvodov nie je možné uviesť rozdiel predpokladaných a skutočných nákladov na podnikateľské prostredie.
9.2.4 Dôvod vzniku nepredpokladaných nákladov v ex ante fáze:
V ex ante fáze nebola vypracovaná analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, pretože právny predpis bol prijatý pred 1. aprílom 2015. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť náklady nepredpokladané v ex ante fáze.

9.3 Ex post konzultácie s podnikateľskými subjektami a gestorom právneho predpisu

9.3.1 Účastníci, forma, termíny a časový rozsah ex post konzultácií:		
GESTOR PRÁVNEHO PREDPISU – Zúčastnení zástupcovia:		
Ministerstvo spravodlivosti SR, sekcia legislatívy, odbor legislatívy občianskeho a obchodného práva		
PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY:		
<u>Cielené konzultácie:</u>		
Oslovené subjekty (obchodné meno, IČO):	Zúčastnené subjekty:	
Slovenská banková asociácia (ďalej ako „SBA“) IČO: 30 813 182	Áno ☒ Nie ☐	
Forma a termín vykonania konzultácií:		
Oslovené subjekty:	Forma:	Dátum vykonania:
SBA	osobne/online ☒ dotazník/e-mail ☐	05.11.2024
Slovenská sporiteľňa – SLSP, a. s.	osobne/online ☒ dotazník/e-mail ☐	05.11.2024
Tatra banka, a. s.	osobne/online ☒ dotazník/e-mail ☐	05.11.2024
<u>Verejné konzultácie:</u>		
Trvanie verejných konzultácií: od 25.09.2024 do 09.10.2024.		
Forma a termín vykonania konzultácií:		
Do verejných konzultácií sa nezapojili žiadne ďalšie podnikateľské subjekty alebo zastupiteľské organizácie.		
9.3.2 Vyjadrenie podnikateľských subjektov k regulácií:		
- vznesené pripomienky voči zneniu regulácie, - konkrétne problémy regulácie alebo prekážky, ktoré regulácia spôsobuje v praxi.		
Online ex post konzultácie sa okrem SBA zúčastnili aj zástupcovia bánk Tatra banka, a. s. a Slovenská sporiteľňa – SLSP, a. s. pričom obe bankové inštitúcie sú členmi SBA.		
Účastníci ex post konzultácií (ďalej ako „účastníci“) sa zhodli, že aktuálne nastavenie právneho stavu prináša určitú formu nejasnosti, ktorú formulovali v samotnom podnete.		
Tá spočíva v situácii pri (ne)zániku plnomocenstva - ak bežný účet má okrem majiteľa aj disponenta, a po smrti klienta (majiteľa účtu) banka nemá okamžitú informáciu o jeho úmrtí, pokračujú štandardné výbery z účtu (zo strany disponenta). Neexistuje jednotná prax súdov, ale väčšinou súdne rozhodnutia potvrdzujú, že splnomocnenie na nakladanie s účtom zaniká smrťou klienta, aj keď banka o úmrtí ešte nebola informovaná.		
Problematický aspekt danej regulácie v praxi prezentovali účastníci na základe rozšírenej praxe, kde		

problémom pre banky je konanie disponenta (splnomocnenej osoby) po smrti majiteľa účtu do momentu, než sa banka o úmrtí majiteľa dozvie. Od momentu, keď je banka informovaná o úmrtí, účet zablokuje.

Účastníci sa zhodli na finálnej požiadavke, a síce, že pre prax by bolo vhodné precizovať právnu úpravu, ktorá by zákonom (a nie na základe individuálnych dohôd) stanovila, že splnomocnenia udelené majiteľom účtu počas jeho života nezanikajú jeho smrťou. To by znamenalo, že takéto plnomocenstvo by nebolo automaticky zrušené smrťou majiteľa účtu.

9.3.3 Vyjadrenie gestora k:

- dôvodu vzniku právneho predpisu/regulácie, opis problému, ktorý má riešiť,
- výsledku pôsobenia regulácie vo vzťahu k riešenému problému,
- plnenie cieľa regulácie vo vzťahu k riešenému problému,
- vzniku nepredvídateľných vplyvov (ak sa vyskytli),
- podnetu z podnikateľského prostredia,
- vzneseným pripomienkam podnikateľských subjektov k zneniu regulácie a pôsobeniu v praxi.

Gestor vo svojom prvotnom písomnom vyjadrení uviedol, že Rámcový plán legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na IX. Volebné obdobie predpokladá predloženie nového Občianskeho zákonníka na rokovanie vlády Slovenskej republiky v súvislosti s realizáciou Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky, „s cieľom pripraviť modernú rekodifikáciu občianskeho práva“, ktorá má zahŕňať aj zosúladenie a zjednotenie občianskoprávných a obchodnoprávných záväzkovo-právných vzťahov, pričom splnenie úlohy je plánované na 4. kvartál roku 2026.

Ako vyplynulo z vyjadrenia gestora priamo na ex post konzultácii, problematika predstavuje jeden zo záväzkov, ktorý bude predmetom rekodifikácie. V súvislosti s aktuálnou situáciou gestor položil účastníkom otázku o využívaní registrov, ktoré uchovávajú údaje o obyvateľoch. V nich sa nachádza aj údaj o smrti, avšak smrť v zahraničí sa v nich neeviduje. Problém spočíva aj v čase aktualizácie, lebo údaje nie sú úplne presné v čase a práve časový odstup je vysoko problematický aspekt.

Záverom gestor podotkol, že ani jeden z účastníkov konzultácie za stranu gestora nie je oficiálnym členom rekodifikačnej komisie, tú tvoria odborníci naprieč akademickou obcou či právnymi profesiami, takže finálne znenie nových občiansko-právneho a obchodno-právneho predpisu nie je známe ani im. Dané predpisy v re-kodifikovanej podobe možno očakávať v roku 2025.

9.3.4 Alternatívne riešenia z pohľadu podnikateľských subjektov:

- návrhy na zmeny v právnom predpise (úprava znenia/zrušenie regulácie),
- návrhy na úpravu aplikačnej praxe,
- príklady alternatívnych riešení alebo osvedčených postupov z iných krajín (dobrovoľné),
- očakávaná úspora nákladov v dôsledku úpravy/zrušenia regulácie (dobrovoľné).

Zo strany autora podnetu bol v rámci písomného podnetu doručený aj konkrétny návrh na legislatívnu zmenu, ktorá je inšpirovaná českou právnou úpravou, a to konkrétne § 2664 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ktorý znie: „S peněžními prostředky na účtu může majitel účtu a za podmínek ujednaných ve smlouvě i jeho zmocněnci nakládat ujednaným způsobem. Nevyplyvá-li ze zmocnění opak, nezaniká smrtí zmocnitele“.

V praxi by teda splnomocnenia udelené majiteľom účtu počas jeho života nezanikli jeho smrťou a disponent účtu by ho mohol aj naďalej využívať.

Takto prezentovaný návrh prináša zmenu súčasnej slovenskej právnej úpravy tejto regulácie, pričom čerpá inšpiráciu z riešenia prijatého českými legislatívcami pri tvorbe nového Občianskeho zákonníka.

9.3.5 Vyjadrenie gestora k alternatívnym riešeniam:

Gestor právneho predpisu uviedol, že hodnotená problematika predstavuje záväzok začlenený do rekodifikácie obchodnoprávných a občianskoprávných predpisov. Ide teda o komplexnú reformu súčasnej právnej úpravy, ktorá bude zahŕňať aj zmeny týkajúce sa riešenej problematiky.

9.4 Stanovisko spracovateľa k právnomu predpisu a jeho vplyvu na podnikateľské prostredie

9.4.1 Stanovisko k pôsobeniu právneho predpisu/regulácie na podnikateľské prostredie, k optimálnosti jej nastavenia a k optimálnosti nastavenia jej aplikačnej praxe:

Hodnotené ustanovenia obsahujú kľúčové pravidlá a princípy, ktoré sa vzťahujú na právne vzťahy medzi bankou a klientom pri vedení bežného účtu. Predmetné regulácie majú za cieľ upraviť základné body úpravy zmluvy o bežnom účte, akými sú predmet zmluvy, práva a povinnosti zmluvných strán, úroky a poplatky, výpoveď zmluvy či ochrana účtu a jeho výplaty.

Aplikačný problém vyplývajúci z hodnotených regulácií spočíva v absencii úpravy situácie pri smrti majiteľa účtu. Po úmrtí klienta banky často dochádza k prípadom, kedy sa banka o smrti klienta nedozvie okamžite a naďalej dochádza k transakciám na základe platného splnomocnenia. V praxi sa však vyskytuje právna nejednotnosť, pokiaľ ide o posudzovanie platnosti splnomocnenia po smrti klienta. Väčšina súdnych rozhodnutí konštatuje, že splnomocnenie na nakladanie s finančnými prostriedkami zaniká smrťou splnomocniteľa, a to bez ohľadu na to, či bola banka o úmrtí informovaná.

V dôsledku uvedeného vznikajú komplikované situácie, kedy splnomocnená osoba uskutoční výbery alebo transakcie po smrti majiteľa účtu, no tieto finančné prostriedky sú stále považované za súčasť dedičstva. Uvedené vyplýva z ustanovenia § 460 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občianky zákonník v znení neskorších predpisov, ktoré znie: „*Smrťou fyzickej osoby sa jej majetok (vrátane finančných prostriedkov na účte) stáva predmetom dedičstva*“.

V rámci dedičského konania si následne dedičia môžu nárokovať tieto prostriedky voči banke ako prvej zodpovednej strane. Banka následne môže vymáhať tieto sumy od splnomocnenej osoby, čo však vedie k ďalším súdnym sporom, značným finančným rizikám a zvyšovaniu nákladov spojených s právnym riešením tejto situácie.

Spracovateľ vzhľadom na vyššie uvedené vníma, že z praktického hľadiska by bolo vhodné upraviť a precizovať legislatívne znenie, aby splnomocnenia udelené majiteľom účtu počas jeho života nezanikli jeho smrťou. Takáto právna úprava by eliminovala nejednotnosť v praxi a minimalizovala riziká sporov medzi bankami, splnomocnenými osobami a dedičmi.

9.4.2 Stanovisko k alternatívnym riešeniam, ktoré môžu zlepšiť podnikateľské prostredie:

Spracovateľ stanoviska sa plne stotožňuje s návrhom na legislatívnu zmenu v znení, v akom bol prezentovaný autorom podnetu. Návrh na úpravu aktuálneho legislatívneho znenia regulácie spočíva v inšpirácii sa aktuálnou právnou úpravou Českej republiky, ktorá sa zaoberá obdobnou problematikou. Česká republika prešla rekodifikačným procesom občianskoprávných aj obchodnoprávných predpisov pred 10 rokmi a z tohto dôvodu sa dá znenie regulácie považovať za ustálené a praxou overené.

Spracovateľ stanoviska berie na vedomie súčasnú situáciu ohľadom prebiehajúcich rekodifikačných prác. Závery a odporúčania tohto ex post hodnotenia predstavujú jeden z návrhov na úpravu právneho predpisu, ktorý je založený na podnete z podnikateľského prostredia. Vzhľadom na prebiehajúci proces rekodifikácie môže byť následne tento návrh zapracovaný do nového znenia regulácie ako súčasť rekodifikovanej verzie právneho predpisu.

9.4.3 Odporúčenie spracovateľa:

☐ ponechať reguláciu	☒ upraviť reguláciu	☐ zrušiť reguláciu bez náhrady
☐ upraviť aplikačnú prax		

9.4.5 Ak spracovateľ navrhuje reguláciu alebo aplikačnú prax upraviť, tak uvedie ako a akých právnych predpisov/ustanovení právnych predpisov (aj súvisiacich právnych predpisov) sa má úprava dotknúť:

S prihliadnutím na skutočnosti, ktoré odznali na ex post konzultácii, spracovateľ navrhuje úpravu aktuálneho právneho stavu podľa vzoru právnej úpravy v Českej republike. Spracovateľ si je vedomý faktu, že aktuálne prebiehajú rekodifikačné práce, ktorých výsledkom má byť nový občiansko-právny a taktiež nový obchodno-právny predpis. Je však dôležité pripomenúť, že vzhľadom na komplexnosť a rozsah problematiky, ktorú daný právny predpis upravuje, si jeho kompletizácia vyžiada dlhšie časové obdobie. S prihliadnutím na skutočnosť, že stanovisko spracovateľa má odporúčací charakter a odkazuje iba na súčasné legislatívne znenie v čase vypracovania ex post hodnotenia, je možné vyjadriť sa iba k aktuálnemu stavu, poskytnúť podklad pre budúce (plánované) zmeny a názorovú líniu podporujúcu zmenu.

9.5 Vyjadrenie gestora právneho predpisu k vykonanému hĺbkovému ex post hodnoteniu⁴

9.5.1 Pripomienky gestora právneho predpisu k procesu ex post hodnotenia:
Gestor právneho predpisu nemal pripomienky k procesu ex post hodnotenia.
9.5.2 Vyjadrenie gestora k obsahu stanoviska spracovateľa:
Gestor bude o požiadavke na takúto zmenu informovať Rekodifikačnú komisiu.

⁴ Časť 9.5 je v zmysle bodu 10.2. JM vyplnená v prípade, ak gestor právneho predpisu zaslal spracovateľovi vyjadrenie k vykonanému ex post hodnoteniu do 30 kalendárnych dní od ukončenia hĺbkového ex post hodnotenia